

Ministerie van Buitenlandse Zaken

De ontwikkelingsdimensie van prioritaire internationale publieke goederen (IPGs)

Een praktische agenda

Datum oktober 2011

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding en samenvatting	4
2. Afbakening van de praktische IPG-agenda en de notitie	5
2.1. Focus binnen een praktische agenda	5
2.2. Aanpalende kabinetsagenda's en beleidstrajecten en nadere uitwerking	6
3. Nadere invulling van de Nederlandse inzet: doelen en acties	6
3.1. Focus op de ontwikkelingsdimensie van de prioritaire IPG's	6
3.2. Behoeftte aan beter internationaal bestuur (<i>global governance</i>).....	6
3.3. Een voorspelbaar, niet-discriminerend multilateraal handelstelsel.....	8
3.4. Internationale financiële stabiliteit.....	10
3.5. Klimaat.....	13
3.6. Voedselzekerheid.....	14
3.7. Migratie en ontwikkeling.....	16
3.8. Vrede en veiligheid.....	17
4. Follow-up van de praktische IPG-agenda	19
4.1. Institutionele suggesties van de WRR	19
4.2. Consultatie en kennisontwikkeling	20
Bijlage 1: Samenvatting van doelen en acties voor de prioritaire IPG's	21

1. Inleiding en samenvatting

De wereld staat voor vele grensoverschrijdende problemen die door de toenemende globalisering vaak mondiale uitdagingen zijn geworden. Deze uitdagingen zijn of hebben vaak kenmerken van internationale publieke goederen (IPG's), ook bekend staand als *Global Public Goods*. Publieke goederen zijn in beginsel voor iedereen vrij beschikbaar terwijl het gebruik door één individu niet ten koste gaat van een ander. Voorbeelden zijn veiligheid, vaccinatie, kennis en dijken. Omdat de markt deze goederen of diensten uit zich zelf niet of onvoldoende levert, neemt de overheid vaak de rol op zich om hierin te voorzien, gezamenlijke actie te initiëren of te reguleren. Op mondiaal niveau is het lastiger om publieke goederen als vrede en veiligheid, een stabiel klimaat en financiële stabiliteit ten goede te laten komen aan alle wereldburgers. Hiervoor is gerichte gezamenlijke actie en internationale samenwerking nodig. Intergouvernementele organisaties bieden vaak het platform voor het onderhandelen en vastleggen van normen voor IPG's, financiering en gezamenlijke actie. Gelet op de initiatieven van burgers, bedrijfsleven en wetenschap vervullen ze daarbij niet een exclusieve rol. Het huidige internationale bestuur (*global governance*) van IPG's vertoont tijdens de recente crises ernstige gebreken. Dit bestuur heeft zich niet ontwikkeld op een schaal en wijze die past bij voortschrijdende globalisering, ontwikkelingen in de markten en verschuivende (economische) machtsverhoudingen. Vanwege de complexiteit en ongelijksoortigheid van IPG's kan van een blauwdruk voor de ideale multilaterale architectuur geen sprake zijn.

Alle landen hebben te maken met grensoverschrijdende problemen en worden geraakt als de mondiale aanpak ervan tekortschiet. De positie van arme ontwikkelingslanden verdient daarbij bijzondere aandacht omdat zij vaak kwetsbaarder zijn voor externe factoren. Zij kunnen weinig invloed uitoefenen op internationale samenwerking of onderhandelingen over de aanpak van mondiale problemen waaraan ze meestal weinig hebben bijgedragen, zoals het broeikasgasprobleem. Keuzes die ontwikkelde en opkomende landen maken in hun handelen dan wel nalaten, inclusief in door hen gedomineerde internationale organisaties, beïnvloeden wel vaak de beleidsruimte van arme landen voor ontwikkeling. Ook hebben arme landen minder capaciteit om internationale afspraken uit te voeren bij gebrek aan middelen en goed bestuur. Daarom dienen ontwikkelde en opkomende landen, met name wanneer onderhandeld wordt over spelregels voor alle landen en bij hun opstelling binnen internationale organisaties, rekening te houden met de belangen van arme ontwikkelingslanden. Ze dienen beleid te voeren dat coherent is met ontwikkelingsdoelstellingen (*Policy Coherence for Development of PCD*), zoals o.a. vastgelegd in de Millenniumdoelen (MDG's).

Nederland heeft met zijn open economie groot belang bij versterking van de internationale rechtsorde die bijdraagt aan welvaart, mensenrechten en stabiliteit. Nederlandse kabinetten besteden al lange tijd aandacht aan de effecten van globalisering op IPG's en hun beschikbaarheid voor Nederland. De Kamer wordt regelmatig geïnformeerd over de inspanningen van de verschillende departementen ter beïnvloeding van internationale (onderhandelings)fora voor de aanpak van problemen rond globalisering, inclusief het internationale bestuur van individuele IPG's. De WRR vraagt in zijn rapport "Minder Pretentie, meer ambitie" om meer systematische aandacht voor de ontwikkelingsdimensies van IPG's, beleidscoherentie voor ontwikkeling en internationaal bestuur. De motie Ferrier/Dijkers¹ verzoekt het kabinet - vanuit een globaliseringsvisie - coherentie voor duurzame ontwikkeling vorm te geven, i.h.b. voor bepaalde IPG's.

Het kabinet vindt het niet het moment en de geëigende plaats om in deze notitie een overkoepelende globaliseringsvisie te ontwikkelen. Veel samenhangende kwesties zijn nog zo in beweging evenals de (internationale) discussies over wat waar te doen, zoals bijvoorbeeld met betrekking tot

¹ Kamerstuk 32 500 V-35, Kamerjaar 2010-2011. Zie ook voetnoot 6 in verband met het verzoek in deze motie om een lijst met coherentieprojecten te ontvangen.

de schulden crisis en de MDG's na 2015. De kabinetsvisie² op duurzame globalisering, opgesteld naar aanleiding van het SER-advies hierover uit 2009, is nog steeds relevant. Deze wordt in 2012 geactualiseerd, in reactie op een SER-advies³ over verschuivende economische machtsverhoudingen. Om deze redenen ontwikkelt het kabinet hier nu een praktische beleidsagenda. Deze zal zich richten op de versterking van de ontwikkelingsdimensie van een aantal prioritaire IPG's en daarbinnen de positie van arme ontwikkelingslanden. Uiteraard zijn goede afstemming en afbakening nodig met de ontwikkelingen in relevante (nationale, EU- en internationale) beleidstrajecten waar deze IPG's in bredere zin aan de orde zijn (zie ook paragraaf 2.2).

De complexiteit en diversiteit van IPG's en de positie van Nederland nopen tot focus in de praktische agenda respectievelijk internationale coalitievorming. De regering sluit zich bij haar keuze aan bij de selectie van IPG-prioriteiten die de EU al maakte voor PCD⁴. Deze mondiale uitdagingen zijn: i. handel en financiering; ii. klimaatverandering; iii. voedselzekerheid; iv. migratie; v. vrede & veiligheid. Deze 5 thema's zijn óf IPG's óf betreffen mondiale uitdagingen met een IPG-karakter. Voedselzekerheid en migratie vormen weliswaar geen pure IPG maar hebben IPG-aspecten die om een gezamenlijke aanpak vragen. De selectiecriteria van de EU (zie § 2.1) om deze uitdagingen te kiezen, gelden ook voor Nederland. De notitie schetst hoe het kabinet de versterking van de ontwikkelingsdimensies van prioritaire IPG's wil aanpakken en welke doelen worden gesteld. De focus ligt op initiatieven ten behoeve van arme landen waar Nederland vanuit zijn sterktes een concrete bijdrage hoopt te leveren (zie bijlage 1 voor een samenvatting voor doelen en acties).

2. Afbakening van de praktische IPG-agenda en de notitie

2.1. Focus binnen een praktische agenda

Qua IPG-prioriteiten zet het kabinet in op de bovengenoemde vijf EU-prioriteiten voor beleidscoherentie voor ontwikkeling (PCD). De EU koos deze vijf PCD-prioriteiten in 2009 met instemming van Nederland. Dit gebeurde op basis van de volgende criteria: i. hoog op de EU-agenda; ii. relevant voor ontwikkelingslanden en realisatie van de MDG's; iii. concrete opties om ontwikkeling te incorporeren en voor partnerschappen; iv. koppeling aan multilaterale (onderhandelings)agenda's. Deze selectiecriteria zijn ook relevant voor Nederland bij de versterking van de positie van arme ontwikkelingslanden in relatie tot deze IPG's. De Commissie heeft de Raadsconclusies uitgewerkt in een PCD-werkprogramma⁵ en komt naar verwachting begin 2012 met een nadere invulling. Naast de OS-dimensie van de IPG's bevat het EU-werkprogramma ook "reguliere" PCD-onderdelen. Daarbij wordt getracht negatieve effecten van nieuw EU-beleid op ontwikkelingslanden te voorkomen. Het kabinet zal de Kamer over de voortgang en de Nederlandse inzet⁶ separaat informeren.

Deze pragmatische prioriteitenkeuze biedt - vanwege het vliegwieleffect van de EU - betere garanties voor zowel resultaat van ons beleid op multilateraal niveau als inbedding van onze prioriteiten in het EU-beleid. Betreffende IPG's raken de competenties van verschillende departementen en die van de EU. Daarom spelen de EU-beleidsontwikkeling en -standpuntbepaling in relevante internationale gremia zo'n belangrijke rol. De IPG-prioriteiten zijn stevig verankerd in de beleidsdriehoek van het Nederlandse buitenlandbeleid (veiligheid, welvaart en mensenrechten). Ze overlappen deels met de vier thematische OS-speerpunten: i. veiligheid & rechtsorde; ii. water; iii. voedselzekerheid; iv. seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR).

² Uitgebreide kabinetsreactie op het SER-advies "Duurzame globalisering: een wereld te winnen" (doc. EZ/BEB/HPG/8184373).

³ SER-adviesaanvraag Verschuivende machtsverhoudingen, d.d. 13 mei 2011 (doc. EL&I/BEB/HPG/11060767).

⁴ Raadsconclusies 16079/09 inzake beleidscoherentie voor ontwikkeling, d.d. 17/11/2009.

⁵ Commission staff working document SEC (2010) 421 final, 21/4/2010, Policy Coherence for Development Work Programme 2010-2013.

⁶ Het verzoek van mw. Ferrier om een overzicht van Nederlandse coherentieprojecten te ontvangen en de Nederlandse reactie op het ontvangen EU Voortgangsrapport inzake beleidscoherentie voor ontwikkeling (PCD) zullen worden gecombineerd zoals aangegeven in de aanbiedingsbrief van deze agenda.

2.2. Aanpalende kabinetsagenda's en beleidstrajecten en nadere uitwerking

Het kabinet beoogt niet nu het overkoepelende beleid en visie van Nederland op alle aspecten van deze IPG's te formuleren. Op het terrein van deze vijf mondiale uitdagingen bestaat al kabinetsbeleid waarin ook de visie op de IPG-aspecten ervan aan de orde komt. Vanuit de PCD-invalshoek is daarbij getracht zoveel mogelijk rekening te houden met het belang van ontwikkelingslanden. Deze praktische agenda bouwt daarop voort. Dit gebeurt met een focus op de extra kwetsbare positie van arme ontwikkelingslanden en complementair aan het beleid dat elders op het vlak van IPG's is of wordt ontwikkeld. Om een goed idee te krijgen van de plaatsbepaling van deze agenda t.o.v. de relevante beleidstrajecten volgt hieronder een kort overzicht:

- Relevante beleidsnotities, waaronder de Grondstoffennotitie (juli 2011), de Duurzaamheidsagenda (oktober 2011), de kamerbrief Multilateraal OS-beleid (september 2011), de kamerbrieven ter uitwerking van de vier OS-speerpunten voedselzekerheid, water, SRGR en vrede & rechtsorde (oktober 2011), de notitie Internationale Migratie en Ontwikkeling (oktober 2008) en de Kamerbrief "Internationale migratie en ontwikkeling" (juli 2011), de kabinetsvisie over *non-trade concerns* en handel (mei 2009), de Notitie Fiscaal Verdragsbeleid (juni 2011) en de Kennisbrief (oktober 2011).
- De aanbevelingen van de Task Force Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen (december 2011).
- De te formuleren kabinetsinzet voor komende, relevante internationale conferenties, waaronder het vierde High Level Forum voor effectieve hulp te Busan (november 2011), de UNFCCC-COP voor klimaat in Durban (december 2011), de WTO Ministeriële Conferentie voor handel (december 2011), en de RIO+20 conferentie over duurzaamheid (juni 2012).
- De kabinetsreacties op relevante EU-voorstellen en -mededelingen waaronder het *Progress Report on PCD*, de Commissiemededelingen over MVO, handel en ontwikkeling, en Rio+20.
- De komende kabinetsreacties op relevante adviezen van de SER (Advies Verschuivende economische machtsverhoudingen in 2012) en van de AIV (de ontwikkelingsagenda na 2015).

3. Nadere invulling van de Nederlandse inzet: doelen en acties

3.1. Focus op de ontwikkelingsdimensie van de prioritaire IPG's

Onderstaand wordt in paragrafen 3.3 - 3.8 per IPG ingegaan op ontwikkelingsrelevante aspecten, zoals het internationale bestuur van IPG's, de impact op ontwikkeling, de rol en positie van arme ontwikkelingslanden in relevante internationale organisaties, financiering en capaciteitsopbouw. Raakvlakken met andere IPG's en toegang tot kennis⁷ vormen daarbij aandachtspunten. Per IPG wordt een aantal algemene doelen en Nederlandse acties en, waar mogelijk en zinvol, indicatoren voor beide geformuleerd die zijn gericht op versterking van de ontwikkelingsdimensie van de IPG en de positie van arme landen. Het gaat daarbij om Nederlandse doelen c.q. de Nederlandse inzet voor EU-beleid of de EU-standpuntbepaling in de relevante multilaterale organisatie indien de IPG een EU-bevoegdheid betreft. De EU-prioriteit 'handel en financiering' worden in twee aparte paragrafen van elkaar behandeld. Eerst komt de algemene behoefte aan een beter internationaal bestuur aan de orde. Dit kader is ook bij een beperking tot de ontwikkelingsdimensie relevant.

3.2. Behoefte aan beter internationaal bestuur (*global governance*)

IPG's zijn veelal multi-dimensionaal en hebben onderling raakvlakken in zowel positieve als negatieve zin, zoals tussen veiligheid, klimaat, handel, migratie en financieel-monetaire stabiliteit. Passende antwoorden van de internationale gemeenschap op mondiale uitdagingen vragen om een samenhangende aanpak. Elke IPG heeft een ander handelingsperspectief. Daarbij kunnen de ver-

⁷ Hier ligt een koppeling met de nieuwe Kennisagenda en de ontwikkeling van kennisplatforms op de 4 OS-speerpunten en een vijfde platform voor thema-overstijgende ontwikkelingsprocessen en innovatieve interventiestrategieën. Deze platforms worden nader uitgewerkt op zowel de (ontwikkeling van) kennis in Nederland en met partners in ontwikkelingslanden als de disseminatie ervan naar ontwikkelingslanden.

houdingen tussen mondiaal, regionaal en nationaal en tussen publieke en private verantwoordelijkheden uiteenlopen. Er bestaat geen blauwdruk voor de ideale multilaterale architectuur. Het huidige internationale bestuur vertoonde tijdens de recente crises ernstige gebreken. Dit bestuur heeft zich niet ontwikkeld op een schaal en wijze die past bij de voortschrijdende globalisering, de ontwikkelingen in de markten en verschuivingen in economische machtsverhoudingen. De mondiale bevolkingsgroei stelt het bestuur en de draagkracht van eco-systemen voor grote uitdagingen.

Het internationale bestuur en het bindende karakter van de spelregels zijn eveneens ongelijksoortig op de verschillende beleidsgebieden. Voor sommige onderwerpen is sprake van een relatief goed gedefinieerde mondiale structuur, zoals op handelsterrein in de WTO. Op andere gebieden is het institutionele raamwerk in aanbouw of vertoont het lacunes c.q. overlap. Ondanks verbeterde samenwerking tussen internationale organisaties doet zich nog verkokering voor. De inclusiviteit en de representativiteit in de besluitvorming en daarmee de legitimiteit van de spelregels kunnen een probleem vormen. De uitdaging is wegen te vinden om arme ontwikkelingslanden beter te betrekken bij het bestuur zonder de effectiviteit van besluitvorming aan te tasten.

De behoefte aan beter gecoördineerde reacties op de recente crises heeft geleid tot de opkomst van de G-20. Naast de discussie over financieel-monetaire problemen is de G-20 ook betrokken geraakt bij beleidsinitiatieven op het terrein van klimaat en voedselzekerheid. De G-20 vervult met dit leiderschap een belangrijke politieke overzichtsfunctie. Daarbij moet wel het juiste evenwicht worden gevonden tussen de belangen van de landen die aan tafel zitten en de landen zonder directe vertegenwoordiging, tussen effectiviteit en legitimiteit, en tussen zorgvuldige besluitvorming en continuïteit en een snelle respons in een crisissituatie. De G-20 schakelt nu op ad hoc wijze de secretariaten van internationale instellingen zoals IMF, Wereld Bank, WTO en OESO, in voor analyse en ondersteuning. Dit is op zich positief en voorkomt duplicatie maar in daarop volgende besluitvorming moet wel rekening worden gehouden met de procedures en *checks and balances* in die organisaties en de belangen van de niet bij de G-20 aanzittende lidstaten. De legitimiteit van de G-20 kan worden versterkt door de samenstelling in overeenstemming te brengen met die van de IMF Board op basis van een vergelijkbare kiesgroepenstructuur. Daarnaast heeft Nederland tijdens de recente quotahervorming bij zowel het IMF als de Wereldbank de verschuiving van stemgewicht van ontwikkelde landen richting opkomende economieën en ontwikkelingslanden gesteund.

Tevens moet de samenwerking tussen de G-20 en de VN verder worden ontwikkeld. De VN en zijn gespecialiseerde organisaties moeten vanwege hun legitimiteit en brede mandaat een belangrijke rol in het internationale bestuur behouden. Ook binnen de OESO groeit de aandacht voor IPG's, hun raakvlakken en de ontwikkelingsdimensies ervan. De interdisciplinaire analyse en de dialoog tussen OESO-beleidsmakers en betrokken ontwikkelingslanden dragen bij aan betere beleidsontwikkeling in ontwikkelde landen en toekomstige multilaterale regulering.

Een coherente internationale aanpak en institutionele structuren die de ontwikkelingsdimensies van de geselecteerde IPG's versterken, staan centraal bij onze inzet op EU- en mondiaal niveau. In deze praktische agenda gaat het vooral om versterking van de positie van arme landen. Nederland beschikt over de kennis en creativiteit om een constructieve rol te spelen. Onze relatief hoge bijdragen aan normstellende multilaterale organisaties geven de nodige invloed die daartoe kan worden aangewend⁸. Een goede institutionele ordening en normering voor belangrijke IPG's betreft ook een direct Nederlands belang. Willen bestaande internationale instellingen hun relevantie behouden dan zijn een andere manier van werken en grotere betrokkenheid van de particuliere sector aangewezen. De voorkeur gaat uit naar brede partnerschappen rond IPG's waaraan alle betrokken partijen kunnen deelnemen. Sneller en effectiever werken via netwerk-allianties en

⁸ Zie de Kamerbrief over Multilateraal OS-beleid.

het doorbreken van traditionele blokken door de vorming van nieuwe coalities zijn daarbij aangewezen. De Nederlandse invloed zal vaak via de EU worden uitgeoefend maar dat geldt niet voor alle IPG's in dezelfde mate. Gelet op het grotere belang van G-20 bijeenkomsten en de uitbreiding van daar aan de orde zijnde thema's zal een gestructureerdere voorbereiding en afstemming van de inbreng van de EU moeten plaatsvinden via de inhoudelijk betrokken vakraden.

3.3. Een voorspelbaar, niet-discriminerend multilateraal handelstelsel

Context

Internationale handel is een belangrijke katalysator voor economische groei, ook voor arme ontwikkelingslanden. Handel komt moeilijk van de grond zonder juridische zekerheden voor internationaal actieve ondernemers. De WTO is vanwege het bindende karakter van zijn onderhandelde regels een essentieel instrument in het op handel gerichte globaliseringsbeleid. Hoewel de huidige WTO-regels incompleet zijn, voorzien ze in een grote mate van voorspelbaarheid van en stabiliteit in de handelsrelaties tussen landen, mede vanwege de bindende geschillenbeslechting van de WTO. Deze IPG-aspecten van de WTO bewijzen zich opnieuw tijdens de voortgaande mondiale financiële crisis, m.n. omdat protectionistische neigingen vooralsnog in toom worden gehouden.

Belangrijke zaken zoals energie, voedselzekerheid, technologie overdracht, wisselkoersen en handelsaspecten van sommige *non trade concerns* (bijvoorbeeld klimaatverandering) zijn nog niet of in beperkte mate aan de orde in WTO-onderhandelingen. Arme ontwikkelingslanden hebben een groot belang bij een vitale WTO die voortdurend het multilaterale, op regels gebaseerde, handelsstelsel kan versterken en actualiseren en die hen kan ondersteunen bij de uitvoering van onderhandelde regels. De capaciteit van arme ontwikkelingslanden om in de WTO te onderhandelen en hun onderhandelingsgewicht binnen de WTO zijn echter beperkt.

De lopende Doha ronde onderhandelingen gaan over liberalisering van de handel van goederen en diensten, afbouw van handelsverstoringende subsidies en handelsgerelateerde regelgeving over "*behind the border*" zaken, zoals handelsfacilitatie, productstandaarden, intellectueel eigendom, etc. Succesvolle afronding van de Doha ronde zou een belangrijke stimulans opleveren voor herstel van vertrouwen in het internationale bestuur en de wereldeconomie én voor arme ontwikkelingslanden. Nederland heeft steeds ingezet op een ambitieus, evenwichtig en ontwikkelingsvriendelijk akkoord. Deze inzet komt vooral tot uitdrukking in de Brusselse beleidsafstemming (de handelspolitiek behoort tot de exclusieve competentie van de EU), en via hulp voor handel (*aid for trade*) inclusief handelsgerelateerde technische assistentie om ontwikkelingslanden beter te laten participeren in WTO-onderhandelingen en -geschillenbeslechting. Het gunstig uitonderhandelen van WTO-akkoorden alleen is immers onvoldoende. Nederland meent dat arme landen ook echt gebruik moeten kunnen maken van nieuwe handelskansen. In een tijd van toenemende protectionistische spanningen blijft het bovendien van groot belang dat ontwikkelingslanden vertrouwen houden dat ze hun bestaande handelspolitieke rechten kunnen uitoefenen. *Aid for trade* is de manier om arme ontwikkelingslanden praktisch te ondersteunen om zowel nationale infrastructurele en institutionele knelpunten effectief aan te pakken als hun positie op de wereldmarkt en hun onderhandelingspositie binnen het multilaterale handelssysteem te versterken.

Bij de aanpak van mondiale uitdagingen spelen technologische oplossingen vaak een belangrijke rol. In meerdere internationale onderhandelingen, waaronder over het klimaat, genetische bronnen en gezondheidszorg, spelen kwesties rond intellectueel eigendom. Het gaat o.a. om de bevordering van innovatie, de bescherming van en de toegang tot kennis, technologie overdracht aan ontwikkelingslanden en de bescherming van en toegang tot genetische bronnen. Daarbij is meestal de nationale invulling van de balans aan de orde tussen de verplichtingen ter bescherming van intellectuele eigendomsrechten in het kader van het TRIPs (*Trade Related Intellectual Property Rights*)-verdrag en de bevordering van andere maatschappelijke doelen, inclusief het gebruik van

de ingebouwde flexibiliteiten in het TRIPs-verdrag in de praktijk. Op het terrein van gezondheidszorg ziet Nederland er op toe dat bilaterale EU-handelsverdragen in lijn zijn met de flexibiliteiten in het TRIPs-verdrag en de Doha Verklaring inzake TRIPs and Public Health, ter bevordering van goede toegang tot medicijnen in ontwikkelingslanden.

Het lijkt uitgesloten dat de Doha ronde binnen afzienbare termijn wordt afgesloten met een ambitieus, evenwichtig en ontwikkelingsvriendelijk akkoord. Tijdens de komende Ministeriële Conferentie eind 2011 zal de EU, met name op voorspraak van Nederland, een laatste poging ondernemen om tenminste een deelresultaat te bereiken voor de Minst Ontwikkelde Landen. Ook hier zijn de vooruitzichten slecht. Bij voortduren van de impasse komt de geloofwaardigheid van het multilaterale handelsstelsel zelf in het geding. Toekomstige onderhandelingen zullen zich mogelijk gaan richten op andere onderwerpen dan de huidige die de Doha ronde domineren. Dat beëindigt niet de behoefte aan systeemhervorming binnen de WTO waaronder het vinden van werkbare methodes voor multilaterale onderhandelingen over relevante economische spelregels en het meer rekening houden met de wens van arme ontwikkelingslanden m.b.t. beleidsruimte.

Het handelsbeleid en –systeem kunnen niet los gezien worden van het publieke en politieke debat over de verduurzaming van internationale productie- en handelsketens en de versterking van de sociale dimensie van globalisering. Een recente gezamenlijke studie⁹ van WTO en ILO toont aan dat de integratie van ontwikkelingslanden in wereldmarkten en de aanpak van werkloosheid en de informele sector door middel van *decent work* beleid complementair zijn. Sociale bescherming is essentieel om de gewenste transitie in hun economieën te ondersteunen en de voordelen van open handel te realiseren¹⁰. De Minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie zal in de aanloop naar de achtste Ministeriële Conferentie van de WTO een brief naar de Kamer sturen over de ontwikkelingen rond de toekomstige handelsagenda.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Een WTO-systeem dat duurzame ontwikkeling bevordert en rekening houdt met de onderhandelingscapaciteit van en de behoefte aan beleidsvrijheid voor arme ontwikkelingslanden. Waar nodig wordt voorzien in een verheldering van WTO-regels inzake regionale integratie en de verhouding tussen WTO en multilaterale milieuverdragen (MEA's). • Discussie over de impact van handelsregels over intellectuele eigendomsrechten op toegang tot medicijnen, bescherming van en toegang tot genetische bronnen en innovatie en overdracht van (klimaat- en landbouw)technologie aan arme ontwikkelingslanden. • Verbeterde deelname van arme ontwikkelingslanden in WTO-besluitvorming, onderhandelingen en geschillenbeslechting. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een WTO-agenda en werkprogramma realiseren waarin ook deze thema's voorkomen. • Onderdeel van het werkprogramma in de WTO TRIPs-raad. • Adequate <i>Aid for Trade</i> voor arme ontwikkelingslanden gemonitord door WTO/OESO/Wereldbank. • Meer steun van WTO-secretariaat voor hervormingsgezinde ontwikkelingslanden bij autonome en regionale handelsliberalisatie en integratie.

⁹ Globalization and Informal Jobs in Developing Countries, a joint study of ILO and the Secretariat of the WTO, Geneva, September 2011.

¹⁰ Voor de uitgebreide kabinetsvisie hierover zij verwezen naar de kabinetsnotitie inzake *non-trade concerns* en handel; verduurzaming van productiemethoden en -processen wereldwijd, Kamerstuk 26 485 nr. 68, vergaderjaar 2008-2009.

Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Voortgezette inzet in de EU op een ontwikkelingsvriendelijke en duurzame handelsagenda in de WTO. • Voortzetting van effectieve <i>Aid for Trade</i> t.b.v. capaciteitsopbouw in arme landen. • Inbrengen van behoud van bestaande TRIPS-flexibiliteiten en de WTO Verklaring inzake <i>TRIPS and Public Health</i> in bilaterale EU-handelsverdragen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Resultaten in de EU-opstelling en de WTO agenda- en werkprogramma. • Nederlandse en EU-budgetruimte. • Bilaterale EU-handelsverdragen die conform de genoemde WTO-verplichtingen zijn.

3.4. Internationale financiële stabiliteit

Context

De stabiliteit van het internationale financieel-monetaire stelsel is een IPG die zich kenmerkt door zijn breedte en complexiteit. Bij de uitwerking van de ontwikkelingsdimensies van internationale financiële stabiliteit en financiering kiest het kabinet vier prioriteiten. Deze zijn : i. stimuleren van stabiele vormen van financiering; ii. *domestic resource mobilisation* (i.h.b. belastingen); iii. innovatieve financiering; iv. inclusieve financiering. Andere, structurele aspecten van de hervorming van het internationale financieel-monetaire stelsel (wisselkoersen, reservevaluta, banktoezicht, minimumkapitaal standaarden, etc.) zijn uiteraard relevant maar komen hier niet aan de orde.

i. Stimuleren van stabiele vormen van financiering

Ontwikkelingslanden zijn voor hun kapitaalvoorziening vooral afhankelijk van portfolio kapitaal, directe investeringen (FDI), handelsinkomsten, hulp (ODA) en andere overheidsstromen, en overmakingen van hun migranten. Tijdens de financiële crisis zijn sommige van deze kapitaalstromen opgedroogd of zelfs negatief geworden, onder meer doordat westerse banken en portfolio investeerders in reactie kapitaal repatrieerden. Dit toont aan dat het voor ontwikkelingslanden van belang is dat de impact van de volatiliteit van kapitaalstromen beperkt blijft en dat stabiele vormen van financiering, zoals FDI en overmakingen van migranten gestimuleerd worden. De nadruk dient te liggen op zowel adequate als stabiele kapitaalvoorziening voor ontwikkeling.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Internationale regelgeving en maatregelen die leiden tot adequate en stabiele toegang tot kapitaal voor ontwikkelingslanden. • Stimuleren van lange termijn directe investeringen (FDI) in ontwikkelingslanden. 	
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van ontwikkeling van <i>local currency bond markets</i> t.b.v. stabiele kapitaaltoegang voor productieve investeringen). • Beplemen dat IFI's de specifieke situatie van ontwikkelingslanden meenemen in beleidsontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> • IMF heeft bij de nieuwe richtlijnen m.b.t. beheer van kapitaalrekening en kapitaalstromen specifieke omstandigheden van ontwikkelingslanden meegenomen.

ii. Belastingen

Financiering van ontwikkeling in ontwikkelingslanden geschiedt primair uit lokale middelen. Inspelend op de G-20 aandacht voor *domestic resource mobilisation* en voortbouwend op de samenwerking tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken en Financiën¹¹ wil het kabinet de zelfredzaamheid van ontwikkelingslanden op dit terrein verbeteren. Nederland zet zich in voor versterkte deelname van ontwikkelingslanden in internationale bestuurs/overlegstructuren (in het bijzonder de OESO en het Global Forum on Transparency and Exchange of Information).

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogde belastingopbrengsten in ontwikkelingslanden door betere afstemming van belastingstelsels op omstandigheden en effectievere belastingheffing en –inning. • Tegengaan van internationale belastingontduiking en daarmee samenhangende kapitaalvlucht. • Verdere wereldwijde toenadering van fiscale standaarden m.b.t. transfer pricing, belastingverdragen, informatie uitwisseling, rapportages door multinationals. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hogere belastinginkomsten (<i>tax/gdp ratio's</i>) door effectievere belastingstelsels en – administraties (wetgeving, beleid en uitvoering). • Versterkte belastingdiensten in ontwikkelingslanden om belastingontduiking en kapitaalvlucht te bestrijden. • Meer internationale samenwerking en transparantie. • Verbeterde internationale coördinatie tussen alle spelers (OESO, IMF, Wereldbank, EU, VN en bilaterale hulpprogramma's).
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Actief co-voorzitterschap (met Zuid-Afrika) van de OESO Informal Taskforce on Tax and Development¹². • Stimuleren van internationale normstelling t.a.v. informatie uitwisseling via Global Forum on Transparency and Exchange of Information. • Inzet in OESO Taskforce op een internationaal panel of experts inzake transfer pricing dat zich kan ontwikkelen tot een dispute panel in geval van geschillen over verrekenprijzen. • Positieve en constructieve grondhouding t.a.v. EU- en OESO-voorstellen t.b.v. grotere transparantie in (<i>country-by-country</i>) rapportages. • Versterking fiscale kennis bij belastingdiensten in partnerlanden, i.s.m. internationale organisaties, NL bedrijfsleven en NGO's. • Organisatie van internationale conferentie over belang van effectieve belastingverdragen en Tax Information Exchange Agreements (TIEA's) voor ontwikkelingslanden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruikbare resultaten m.b.t. verrekenprijzen, informatie uitwisseling, financiële rapportage door multinationals en capaciteitsontwikkeling. • Aangepaste internationale normen m.b.t. (automatische) informatie uitwisseling en minder strenge eisen aan verzoeken om administratieve bijstand. • Oprichting van een <i>transfer pricing panel of experts</i>. • Verbeterde internationale afspraken over transparantie in financiële rapportages door multinationals. • Bilaterale capaciteitsopbouw op fiscaal gebied in één of meer arme ontwikkelingslanden. • Bruikbare aanbevelingen, mogelijk gevolgd door capaciteitsontwikkeling op belastingverdragen en TIEA's.

¹¹ Zie ook de Notitie Fiscaal Verdragsbeleid 2011 (Bijlage bij Kamerstuk 25087, nr. 7, Kamerjaar 2010-2011) van het Ministerie van Financiën waarin de relatie tussen Nederland en ontwikkelingslanden op fiscaal gebied aan de orde komt, o.a. om ruimte te bieden voor bronheffingen, automatische uitwisseling van informatie, anti-misbruik bepalingen en capaciteitsopbouw.

¹² In de OESO Informal Taskforce Tax and Development participeren OESO-landen, ontwikkelingslanden, andere internationale organisaties, het internationaal opererend bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, zie: http://www.oecd.org/document/35/0,3746,en_2649_34565_45958051_1_1_1_1,00.html.

- Ruimte in belastingverdragen met arme ontwikkelingslanden¹³ voor bronheffingen en gerichte bepalingen om verdragsmisbruik tegen te gaan.
- Nieuwe belastingverdragen met arme ontwikkelingslanden voldoen aan de specifieke uitgangspunten in de Notitie Fiscaal Verdragsbeleid 2011.

iii. Innovatieve financiering

Innovatieve financiering kan nieuwe bronnen van additionele middelen opleveren t.b.v. financiering van ontwikkeling. Nederland zal actief bijdragen aan de internationale discussie over innovatieve financieringsmechanismen. Nederland hecht minder belang aan eigen initiatieven die beogen om in korte tijd additionele middelen voor ontwikkeling te mobiliseren, zoals internationale heffingen, omdat het al aan de internationale ODA-norm voldoet. Voor Nederland is een eventuele toekomstige heffing op financiële transacties alleen onder strikte voorwaarden acceptabel. Een dergelijke heffing moet - om effectief te zijn - wereldwijd worden ingevoerd terwijl de besluitvorming over de oormerking van de opbrengsten op nationaal niveau dient te geschieden

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van innovatieve mechanismen voor effectievere inzet en hefboom van ODA, i.s.m. nieuwe partners (m.n. uit private sector). 	
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Genereren van lokale valuta financiering in partnerlanden via het TCX Fonds. • Stimuleren lokale ziekenkostenverzekeringen voor lage inkomensgroepen via Health Insurance Fund, als steun voor verzekeraars. • Deelname in International Finance Facility for Immunisation ter financiering van vaccinatieprogramma's in ontwikkelingslanden. • Onderzoek, i.s.m. partners, welke behoeftes in ontwikkelingslanden zich nog meer lenen voor innovatieve financiering. 	

iv. Inclusieve financiering

Er is een groeiend besef dat de toegang tot financiële dienstverlening substantieel vergroot moet worden, wil duurzame en evenwichtige economische groei echt tot stand komen. Wereldwijd hebben bijna 3 miljard mensen en ongeveer 70% van de eigenaren van kleine bedrijven geen of onvoldoende toegang tot eenvoudige financiële diensten, zoals kredietverlening, sparen en verzekeringen. Nederland zet in op terugdringing van deze structurele tekortkomingen.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Substantiële groei in toegang tot financiële diensten in rurale gebieden in ontwikkelingslanden, o.a. op basis van mobiele technologie. • Bevorderen van de toegang van "unbanked and underbanked" tot financiële diensten binnen de IFI's (IMF en Wereldbank) en het regelgevende Basel comité. 	<ul style="list-style-type: none"> • In partnerlanden ontwikkelt zich een dynamische financiële sector die ook buitenlandse investeerders aantrekt. • Internationaal ontwikkelde financiële standaarden belemmeren de toegang voor deze groepen niet onnodig.

¹³ Het betreft hier de Minst Ontwikkelde Landen (MOL's) en Lage Inkomenslanden (LICs) volgens de vigerende OESO/DAC lijst van ontvangers van ODA.

Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Via actief lidmaatschap van <i>Global Partnership for Financial Inclusion</i> mondiale spelers bijeen brengen; daarbinnen focus op <i>SME Finance</i>. • Het agrarisch micro-, klein- en middenbedrijf (SME) en kleine boeren betere toegang verschaffen tot financiële diensten. • Pleidooi binnen Wereldbankgroep (m.n. IFC) voor meer focus op de groep van “<i>unbanked and underbanked</i>”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor G20-top in 2012 stelt SME Finance groep actieplan op voor betere inclusieve financiering voor de landbouwsector. • Meer interesse en financiering van financiële instellingen voor betaalbare dienstverlening aan deze groepen.

3.5. Klimaat

Context

Klimaatverandering is bij uitstek een IPG-probleem dat alleen door internationale samenwerking effectief kan worden aangepakt. Die samenwerking moet op bilaterale, regionale en multilaterale niveaus plaats vinden. De EU is voor Nederland essentieel om de krachten te bundelen, invloed uit te oefenen op de internationale onderhandelingen en de mondiale klimaatafspraken in UNFCCC-kader te implementeren. Voor effectief beleid op dit terrein is een lange termijn horizon van belang. Investerings om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen (mitigatie) hebben immers pas veel later het gewenste effect (minder klimaatschade). De uitstoot van broeikasgassen, vooral in ontwikkelde landen, moet nu omlaag om de mondiale klimaatdoelstellingen te kunnen halen. Ook snel ontwikkelende landen, zoals China, India, Brazilië met hun omvangrijke uitstoot, moeten substantiële reductiecommittingen aangaan om de ‘twee graden’ doelstelling in 2050 te kunnen halen. De uitstoot van broeikasgassen zal omlaag moeten door minder gebruik van fossiele brandstoffen in economische sectoren (industrie, transport, landbouw, etc.) en het tegengaan van ontbossing. De energievoorziening zal meer gebruik moeten gaan maken van hernieuwbare bronnen.

Ontwikkelingslanden én ontwikkelde landen zullen zich ook moeten aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie). Dit betreft onder meer aanpassingen in waterbeheer, landbouw (“*climate smart agriculture*”), gezondheidszorg, bevolkingsbeleid, etc. Hoe ontwikkelingslanden zich kunnen aanpassen aan klimaatverandering en welke steun hen daarbij wordt geboden, heeft directe gevolgen voor hun ontwikkelingsmogelijkheden en zelfredzaamheid. De armste landen hebben echter nauwelijks bijgedragen aan het mondiale klimaatprobleem. Vanwege hun geringe economische draagkracht en beperkte aanpassingscapaciteit ondervinden deze landen wel grote problemen bij het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering en het ontwikkelen van een hernieuwbare energiesector. Binnen de mondiale klimaatonderhandelingen worden dan ook afspraken gemaakt over financiële ondersteuning van deze landen.

Nederland zal zich, naast het streven naar juridisch bindende mondiale klimaatafspraken, meer gaan richten op de praktische uitvoering van klimaatbeleid. Dit betekent concrete activiteiten op het terrein van adaptatie en mitigatie die ontwikkelingslanden helpen bij de uitvoering van internationale afspraken. Water en voedselzekerheid vormen hierbij speciale aandachtspunten. Mondiaal opererende bedrijven zijn steeds meer geïnteresseerd in de verduurzaming van de gehele productieketen en een stabiele, internationale omgeving waarbinnen zij kunnen opereren. Op klimaatgebied zoekt Nederland daarom naar betere samenwerking met het internationale bedrijfsleven, o.a. door het ontwikkelen van financiële arrangementen ter vermindering van de risico's van klimaat-investeringen.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Steun aan ontwikkelingslanden bij ontwikkeling en toepassing van kennis inzake klimaatbeleid via het <i>Climate and Development Knowledge Network (CDKN)</i>. • Tegengaan broeikasgasemissies a.g.v. tropische ontbossing door versterking van het institutionele raamwerk t.a.v. bossen (transparent bosbestuur en wetshandhaving) via steun voor EU FLEGT en REDD¹⁴ initiatieven. • Mondiaal bestuur: Voortgang in UNFCCC klimaatonderhandelingen met focus op de financiële architectuur, financiering van klimaatadaptatie en sterkere samenwerking met het bedrijfsleven. 	<ul style="list-style-type: none"> • CDKN adviseert de komende jaren 60 ontwikkelingslanden en ontvangt hiervoor hulp uit NL en VK. • REDD-initiatieven zijn afgestemd op het EU FLEGT initiatief. • Ontwikkelingslanden beschikken over specifieke emissiedoelen, zoals Indonesië dat 60% van emissiereductie via REDD beoogt. • Een operationeel <i>Green Climate Fund</i> in 2015. • Rapportage over reductie inspanningen door UNFCCC, op basis van het OESO/DAC systeem (<i>Rio markers</i>).
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Mainstreaming van klimaat en milieu in de context van de 4 OS-speerpunten (w.o. water en voedselzekerheid) in partnerlanden. • Intensieve samenwerking tussen departementen, ambassades en externe partijen, en actieve klimaatdiplomatie van Klimaatgezant. • Inzet van € 300 miljoen over 2010-2012 in het <i>Copenhagen Fast Start Initiative</i> t.b.v. hernieuwbare energie en verduurzaming biomassaproductie in ontwikkelingslanden. • Minimaliseren van klimaateffect van ozonlaag aantastende stoffen (HCFK's) door introductie van vervangende stoffen. 	<ul style="list-style-type: none"> • In alle MJSP's van partnerlanden zijn klimaat- en milieuaspecten onderdeel van de meerjaren strategieën. • Zichtbaar tijdens komende COP's-bijeenkomsten (in Durban en daarna), voorbereid door interdepartementaal taskteam. • Programmering afgerond in 2011 en rapportage hierover via de EU. • Vrijwillige duurzaamheidscriteria vastgesteld in het <i>Global Bio-Energy Partnership (GBEP)</i> voor nationale toepassing. • Participatie in het <i>Multilateral Fund</i> van het Montreal Protocol en uitfasering van HCFK's.

3.6. Voedselzekerheid

Context

Voedsel is geen publiek goed maar een verhandelbaar basisgoed. Voedselzekerheid heeft wel IPG-karakteristieken. De wereldgemeenschap is gebaat bij een stabiele en voldoende voedselvoorziening "voor iedereen". Globalisering heeft er voor gezorgd dat voedselzekerheid geen uniek private zaak is maar in toenemende mate afhangt van regionale en mondiale factoren. Als gevolg van een groeiende en steeds welvarender wereldbevolking zal de voedselvraag in 2050 waarschijnlijk zo'n 50-65% hoger zijn dan nu. Ondanks een verwachte stijging van de landbouwproductie per hectare is waarschijnlijk meer landbouwareaal nodig om voldoende voedsel te produceren. Dit gaat veelal ten koste van biodiversiteit. Naast de toenemende vraag naar voedsel kan ook het klimaatbeleid leiden tot een uitbreiding van het landbouw- en bosbouwareaal, bijvoorbeeld door de productie van biobrandstoffen en het aanplanten of omvormen van bossen voor het vastleggen van CO₂. Door de stijgende vraag naar voedsel en groene grondstoffen zullen voedselprijzen waarschijnlijk stijgen. Dit kan leiden tot een toename van armoede en ondervoeding¹⁵. Vooral arme, netto voedsel-importerende ontwikkelingslanden zijn in dit opzicht extra kwetsbaar.

¹⁴ FLEGT: Forest Law Enforcement, Governance and Trade. REDD: Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries.

¹⁵ PBL, 2010.

Mondiale (voedsel)prijsvolatiliteit en geopolitieke verschijnselen als internationale landacquisitie (ook wel *landgrabbing* genoemd) vragen om een gecoördineerd en gezamenlijk beleid. Dit is nodig om negatieve effecten op armoede, honger en instabiliteit terug te dringen. Voor een effectieve aanpak zijn publieke interventies op alle niveaus vereist. De inzet van Nederland richt zich op de samenhang van verschillende aspecten van bevolkingsgroei, de productie van voedsel, landgebruik, markten en innovatie, duurzaamheid in ketens en het effect op biodiversiteit. Het kabinet zet zwaar in via het topsectoren beleid en het speerpunt voedselzekerheid in het OS-beleid. Verhoging van productiviteit en vermindering van grondstoffenafhankelijkheid via productinnovatie moeten de Nederlandse meerwaarde benutten en intensiveren. Voorbeelden daarvan zijn het programma duurzame voedselsystemen, de Topsector agro-food, en initiatieven ter verduurzaming van productketens, o.a. via opschaling van het Initiatief Duurzame Handel (IDH)¹⁶.

Prijsvolatiliteit van voedsel is te beïnvloeden via goed functionerende, transparante markten op nationaal, regionaal en mondiaal niveau. Het EU landbouw- en tarievenbeleid spelen daarin ook een rol. Meer dan voorheen zal de meerwaarde van regionale markten, ketens en fysieke of dienstverlenende infrastructuur voor een stabiele voedselvoorziening en economische groei worden meegenomen in de beleidsvorming op nationaal en supranationaal niveau. Daarin dienen ook *trade-offs* in land- en watergebruik transparanter te worden meegewogen. Ten slotte kan Nederland met zijn SRGR-beleid een bijdrage leveren aan de demografische transitie in landen met een hoge bevolkingsgroei.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • EU: optimaliseren van herzien gemeenschappelijk landbouwbeleid voor ontwikkelingslanden en aandacht voor mogelijke negatieve effecten van tariefescalatie op hun export- en verwerkingsmogelijkheden in de voedsel- en grondstoffensectoren. • Regionaal: tegengaan van versnipperde markten door inzet op regionale integratie. • Mondiaal: vergroten van markttransparantie door betere en toegankelijke markt- en prijsinformatie en tegengaan van mededingingsbeperkende praktijken. • Mondiale kennisopbouw rond voedselzekerheid en verduurzaming in waardeketens. 	<ul style="list-style-type: none"> • GLB geen negatieve effecten voor ontwikkelingslanden vanuit perspectief van voedselzekerheid, milieu- en sociale consequenties. • Afschaffing van exportsubsidies per 2013 ongeacht de uitkomst van de Doha Ronde. • Structureel verbeterde vraag-aanbod koppeling. • Realisatie G-20 actieplan ter vermindering van volatiliteit van voedselprijzen. • Besluit tijdens WTO MC-8 tot verbod op exportrestricties in geval van voedselhulp aankopen door <i>World Food Programme</i>. • Meer investeringen in kennis en innovatie in en t.b.v. ontwikkelingslanden.
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan internationale maatregelen ter vermindering van prijsvolatiliteit t.b.v. ontwikkelingslanden door meer markttransparantie. • Versterking regionale markten, op basis van regionale agro-ecosystemen, handelscorridors of koppeling productie- en consumptiehub. • Vermindering van mogelijke negatieve effecten van GLB, tarieven, tariefescalatie, exportrestricties en EPA's op voedselzekerheid in arme landen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Actief invloed uitgeoefend op internationale discussies over bestrijding van voedselschaarste, m.n. in G20-verband. • Eén of meer NL pilots operationeel. • Transparantie voedselmarkten in 7 landen verhoogd in bi- of multilateraal verband. • Hervormde GLB, post-2013 landbouwtarieven, tariefescalatie en eventueel EPA's doorgelicht op hun gevolgen (i.s.m. EC en lidstaten).

¹⁶ Zie ook de Kamerbrief ter uitwerking van het OS-speerpunt voedselzekerheid.

-
- Versterking van ketenverantwoordelijkheid met oog op voedselzekerheid, i.s.m. NL bedrijfsleven, op EU- en multilateraal niveau.
 - Kennisopbouw rond voedselzekerheid en verduurzaming in waardeketens
 - Slagkracht IDH vergroot en verbreed naar markten waar nog geen Nederlandse maar wel buitenlandse bedrijven actief zijn.
 - Meer investeringen in kennis en innovatie in en t.b.v. ontwikkelingslanden, in afstemming met de Topsector Agro&Food.
 - NL kennisbijdrage aan beleidsafwegingen rond groei, land- en watergebruik, biodiversiteit, klimaat en ecosysteembeheer.
-

3.7. Migratie en ontwikkeling

Context

Migratie is van alle tijden en plaatsen. Het absolute aantal internationale migranten is nog niet zo hoog geweest: 214 miljoen in 2010. Als aandeel van de wereldbevolking is het aantal migranten echter zeer beperkt (3% in 2010) en de afgelopen jaren niet substantieel gewijzigd. Bovendien migreerde een groot deel van de migranten tussen ontwikkelingslanden onderling¹⁷. Demografische, economische en klimatologische trends, conflicten, ontwikkelingen in communicatie en transport en de aanwezigheid van grote migrantengemeenschappen zullen bijdragen aan meer migratie. Bezien vanuit zowel herkomst- als bestemmingslanden heeft migratie positieve en negatieve aspecten. Het is een kwestie die vraagt om een grensoverschrijdende aanpak waarbij overheden van herkomst-, transit- en bestemmingslanden nauw moeten samenwerken. Migratie kan ten goede komen aan alle betrokken partijen. Voorwaarden zijn dat het goed wordt gereguleerd en rekening wordt gehouden met de belangen van herkomst, bestemmings- en transitlanden en de rechten van migranten zelf. In die zin is migratie een OS-thema met IPG-kenmerken. Migratie wordt daarnaast beïnvloed door ontwikkelingen in andere IPG's. Het ontbreken van veiligheid, voedselzekerheid, een stabiel klimaat, goed bestuur en handelsmogelijkheden kunnen redenen zijn voor personen om te migreren naar bestemmingen met betere perspectieven. Investeren in beleid op deze terreinen zal effect hebben op de *push and pull* factoren van migratie.

De inzet van Nederland op het punt van migratie en ontwikkeling richt zich op het versterken van de positieve bijdrage van migratie aan ontwikkeling en het tegengaan van negatieve effecten. Er zijn zes beleidsprioriteiten geïdentificeerd: i. bevorderen van de dialoog over migratie en ontwikkeling; ii. versterken van migratiemanagement; iii. betrekken van de diaspora bij de ontwikkeling van herkomstlanden; iv. vergemakkelijken van overmakingen; v. faciliteren van circulaire vormen van migratie; vi. ondersteunen van duurzame terugkeer en herintegratie. Het regeerakkoord vraagt om een extra inspanning op het management van migratie. Daarbij gaat het om de bevordering van zowel de terugkeer van niet toegelaten migranten als de opvang en bescherming van vluchtelingen in de regio. De samenwerking met overheden van herkomstlanden kan afhankelijk worden gesteld van hun bereidheid tot terug- en overname van hun niet tot Nederland toegelaten onderdanen. Migratie is en blijft een belangrijk thema binnen OS omdat het onmiskenbaar een grote impact op ontwikkeling heeft.

Volgens schattingen van de Wereldbank stuurden migranten in 2010 geld naar ontwikkelingslanden voor een bedrag van ruim \$ 300 miljard, dat wil zeggen ruim twee keer de ODA-stromen. Bij terugkeer naar hun herkomstland kunnen migranten met hun opgedane kennis en ervaring bijdragen aan lokale ontwikkeling. Migratie kan ook leiden tot het verlies van menselijk potentieel, de zgn. *brain drain*. Ontwikkelde landen moeten terughoudend zijn bij rekrutering van gezondheidswerkers uit landen die zelf met een enorm tekort kampen, om zo te voorkomen dat de *brain*

¹⁷ International Organization for Migration (IOM), World Migration Report 2010.

drain in die kwetsbare sectoren wordt versterkt. Bestrijden van illegale migratie is niet alleen van belang uit oogpunt van migratiemanagement maar ook uit humanitair oogpunt: illegale migratie gaat vaak gepaard met risicovol transport, mensenhandel en uitbuiting.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Versterken van de positieve impact van migratie op ontwikkeling. • Verbeterde samenwerking met belangrijke herkomstlanden ter bestrijding van illegale migratie en facilitatie van terugkeer, legale migratie en personenverkeer. • Geïntegreerde benadering waarbij migratie is ingebed in het bredere buitenlands beleid van Nederland en andere (herkomst)landen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdere verlaging van de kosten van overmakingen (<i>remittances</i>). • Aantal afspraken met herkomstlanden van migranten over brede samenwerking op het vlak van migratie, inclusief terugkeer. • Aantal projecten in belangrijke landen van eerste opvang ter bescherming en zelfredzaamheid van vluchtelingen. • Meer draagvlak in EU en internationale fora (GFMD, IOM en VN) voor positieve koppeling tussen migratie en ontwikkeling.
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Afspraken met belangrijke terugkeerlanden m.b.t. migratie incl. ontwikkelingscomponent. • Aandacht voor migratie in meerjarenplannen voor herkomstlanden en armoedebestrijding. • Versterken asielstelsels en zelfredzaamheid van vluchtelingen in regio van herkomst. • Steun aan migranten voor ontwikkelingsactiviteiten in herkomstlanden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Migratieaspecten meegewogen in overeenkomsten met herkomstlanden. • Meer vrijwillig vertrek van niet tot Nederland toegelaten migranten door succesvolle herintegratie in herkomstlanden. • Tijdelijke toegang en verblijf van hooggeschoolde arbeidsmigranten met benodigde kennis en vaardigheden in specifieke segmenten van NL arbeidsmarkt. • MJSP's. • Ontwikkelingslanden gesteund bij migratiemanagement inclusief bescherming van vluchtelingen. • Ontwikkelingslanden gesteund met hun beleid om hun diaspora beter te betrekken bij ontwikkeling en aantal hulpprojecten. • Verdere verlaging van de kosten van overmakingen (<i>remittances</i>) uit NL.

3.8. Vrede en veiligheid

Context

Vrede en veiligheid zijn essentiële voorwaarden voor een menswaardig bestaan en voor het ontwikkelen van welvaart en welzijn in en tussen samenlevingen. Het is een IPG omdat iedereen ervan profiteert en niemand ervan kan worden uitgesloten. Mondiale vrede, veiligheid en rechtsorde zijn van groot belang voor de veiligheid en welvaart in de EU en Nederland, de bescherming van mensenrechten en het behalen van ontwikkelingsdoelen. De relatie tussen instabiliteit in conflictgebieden en de veiligheid in Nederland en Europa manifesteert zich op vele manieren. Extremistische groeperingen en grensoverschrijdend terrorisme zoeken hun toevlucht in instabiele landen en regio's en profiteren van 'onbestuurde' gebiedsdelen in landen als Afghanistan, Jemen en Somalië. Dit geldt eveneens voor internationale criminele organisaties in de wapen-, drugs- en

vrouwenhandel die bijvoorbeeld vanuit West-Afrika en de Balkan de EU en Nederland bereiken. Conflicten gaan vaak gepaard met onbeheersbare migratiestromen.

Gewelddadige conflicten leiden vaak tot humanitaire crises en zetten een rem op ontwikkeling. Andersom dragen onderontwikkeling, onrecht en uitsluiting bij aan onveiligheid. Conflicten en zwakke staten weerhouden mensen ervan om een eigen bestaan op te bouwen. Een binnenlands conflict kost een land gemiddeld \$ 50 miljard¹⁸. En vaak is langdurige en kostbare hulp in de post-conflict fase nodig. Conflicten hebben ook gevolgen voor onze welvaart en economische belangen. Zo bedreigt piraterij vanaf de Somalische kusten de veiligheid van de internationale handelsroutes en toevoer van belangrijke producten. Illegale handel en exploitatie van grondstoffen gedijen in landen waar de rechtsorde is aangetast. Illegale handel en exploitatie hebben andersom ook vaak destabiliserende gevolgen (papaver in Afghanistan, cocaïne in Zuid- en Midden-Amerika).

Om vrede en veiligheid te behouden en voorwaarden te scheppen voor effectieve armoedebestrijding is een samenhangende aanpak van onderliggende oorzaken van geweld en onveiligheid nodig. Dit vergt effectieve internationale samenwerking. Onderstaande acties beperken zich tot de bijdrage die ontwikkelingssamenwerking hieraan kan leveren als onderdeel van een samenhangende benadering van defensie, diplomatie en ontwikkeling (3D). Nederland zet in op het bevorderen van menselijke veiligheid (*human security*) door te werken aan: i. veiligheid en rechtsorde voor burgers; ii. legitieme overheden met voldoende capaciteit voor essentiële functies; iii. vredesdividend door snelle levering van sociale voorzieningen en werkgelegenheid.

De huidige multilaterale samenwerking op het gebied van vrede en veiligheid kan verder worden verbeterd. Het ontbreekt aan heldere doelstellingen voor de internationale inzet en in veel situaties is er onvoldoende leiderschap, coördinatie en capaciteit. Nederland zal selectief inzetten op versterking van het leiderschap en de coördinatie capaciteit van de belangrijkste internationale organisaties. Tijdens het High Level Forum in Busan moet de zogeheten *International Dialogue on Peacebuilding and Statebuilding* overeenstemming bereiken over een gezamenlijke inzet in crisissituaties op prioritaire doelen. De VN moet haar leiderschapsrol beter waarmaken, o.a. door betere bezetting van veldkantoren, betere coördinatie tussen organisaties en meer middelen vrij te maken. Ook de samenhang tussen inzet vanuit EU-instellingen en EU-lidstaten op veiligheid en ontwikkeling moet worden verbeterd. Dit kan door meer politieke strategieën en *joint programming* evenals de uitvoering van een actieplan voor de inzet in conflictgebieden en zwakke landen.

Doel (algemeen)	Indicator (algemeen)
<ul style="list-style-type: none"> • Mondiaal: internationale afspraken over doelen in fragiele en (post) conflictlanden. • VN: effectiever VN-leiderschap en capaciteit voor veiligheid en rechtsorde in het veld. • EU: meer samenhang tussen diverse EU-activiteiten op veiligheid en ontwikkeling. 	<ul style="list-style-type: none"> • Overeenstemming bereikt over doelen en verplichtingen in fragiele en post conflict-landen in het High Level Forum te Busan. • Overeenstemming tussen VN-organisaties over inzet op veiligheid & rechtsorde en voldoende capaciteit en middelen. • Implementatie politieke strategieën en joint programming in <i>pilot</i> landen en een EU-actieplan inzake conflict en fragiliteit.
Actie van Nederland	Indicator (specifiek)
<ul style="list-style-type: none"> • Mondiaal: akkoord bevorderen over gezamenlijke doelen vredes- en staatsopbouw tussen donoren en fragiele en (post)conflictlanden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Akkoord bereikt in de HLF te Busan.

¹⁸ Collier, Hoeffler en Chauvet, 2007: dit is inclusief de derving van inkomsten uit economische bedrijvigheid.

-
- VN: bevorderen beleidsdialoog en financiering ter versterking van VN-leiderschap en capaciteit voor veiligheid & rechtsorde in het veld.
 - EU: bepleiten politieke strategieën en *joint programming* in (post)conflictgebieden en uitvoering actieplan voor conflict en fragiliteit.
 - Succesvolle door NL georganiseerde high level event die aanzet geeft tot een *Integrated Mission Planning Process en Peacebuilding Strategies* in VN-kader.
 - EU *joint programming* uitgevoerd in aantal ontwikkelingslanden.
 - Aantal projecten als steun voor EU-activiteiten voor veiligheid & rechtsorde.
 - Bijeenkomst in NL met meest betrokken instanties en landen over EU actieplan.
-

4. Follow-up van de praktische IPG-agenda

4.1. Institutionele suggesties van de WRR

Omdat IPG's multidimensionaal zijn dienen bij een coherente beleidsvoering zoveel mogelijk dimensies te worden meegenomen in de beleidsvoorbereiding, inclusief de ontwikkelingsdimensies. Vaak zijn verschillende ministeries verantwoordelijk voor verschillende dimensies van een IPG. Een samenhangende inzet binnen de geschetste praktische IPG-agenda en coherentie voor ontwikkeling stellen hoge eisen aan de mechanismes voor afstemming en afweging van belangen. De WRR geeft een aantal institutionele suggesties op het terrein van IPG's. De WRR stelt dat vakdepartementen verantwoordelijkheid zouden moeten nemen voor de IPG's op hun eigen werkterrein. Voor het stellen en verantwoorden van prioriteiten zou volgens de WRR op hoog niveau een coördinatiepunt ingesteld dienen te worden. Het ministerie van Algemene Zaken zou hierbij een essentiële rol moeten spelen. Tevens zou een onderraad voor mondiale ontwikkeling of een andere afstemmingsentiteit moeten worden ingesteld. Voor PCD doet de WRR eveneens een aantal concrete suggesties voor versterking van een kabinetsbrede afstemming en monitoring. Intensivering en verbreding (niet alleen van EU-beleid), afstemmen met IZ-directies, instellen van bruggenhoofden bij andere departementen, ex ante ontwikkelingseffect rapportages en regelmatige (extern met OS-partners) evaluaties¹⁹, rapportages en verantwoording. Eventuele verbeteringen in de afstemming ten behoeve van coherentie voor ontwikkeling zouden ook dienstig kunnen zijn voor het IPG-beleid en andersom.

Om onnodige duplicatie tegen te gaan en uit efficiency overwegingen kiest het kabinet ervoor geen nieuwe afstemmingslichamen in te stellen maar de bestaande mechanismen te gebruiken voor de afstemming, uitvoering en monitoring van de ontwikkelingsdimensies van de prioritaire IPG's in deze praktische agenda. Dit betreft in het bijzonder de Coördinatie Commissie voor EU beleid (CoCo) vanwege de belangrijke rol die de EU speelt en de (strategische) Commissie voor de Raad Internationale aangelegenheden (CoRIA) die beide ambtelijke voorportalen zijn van de Minister-raad. In aanvulling op de reguliere rapportage door de vakdepartementen over hun IPG's zullen de uitvoering van deze agenda en de afstemming binnen het bredere kader een terugkerend thema vormen in de Strategische CoRIA. Mede aan de hand van het strategische basisafwegingskader buitenlandbeleid zal de voortgang van deze praktische agenda worden besproken om zodoende de samenhang in deze notitie verwoorde doelen en acties te bewaken.

De interdepartementale samenwerking op PCD gebied zal worden geïntensiveerd door PCD-contactpersonen bij de (de IZ-afdelingen) van de meest betrokken departementen aan te wijzen. Onder meer zullen deze contactpersonen samen met de BZ-afdeling voor ontwikkelingsbeleid en

¹⁹ De suggesties voor ex ante effect rapportages en evaluaties van PCD-beleid houden verband met de toezeggingen voor coherentie-rapportages op het niveau van partnerlanden n.a.v. de motie Ferrier en de verkenning van de mogelijkheden tot kwantificering van negatieve effecten van Nederlands niet-hulp beleid op de partnerlanden n.a.v. de motie El Fassed. De aanbiedingsbrief van deze notitie gaat in op de aanpak van deze toezeggingen.

coherentie verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding van coherentie- en IPG-rapportages en monitoring van de uitvoering van de agenda op werkniveau. Ook zal de bestaande praktijk van personeelsuitwisseling en detachering van experts tussen de departementen vastere vorm krijgen en gestroomlijnd worden.

4.2. Consultatie en kennisontwikkeling

Het kabinet voert al op tal van IPG-gerelateerde terreinen intensieve consultaties over IPG's met betrokken partijen. Dit betreft onder meer het bedrijfsleven, het maatschappelijk middenveld en de wetenschap in Nederland, de EU, ontwikkelingslanden en relevante internationale organisaties. In deze afzonderlijke consultaties van departementen zullen relevante aspecten van deze praktische IPG-agenda worden meegenomen. Het kabinet zal bezien of - in aanvulling daarop - een dialoog over de ontwikkelingsdimensies van de samenhangende IPG-agenda nuttig kan zijn om zowel de nadere invulling en uitwerking van de agenda te informeren alsmede draagvlak voor het beleid te creëren.

Ten slotte ligt er een koppeling met de Kennisagenda en de stimulering van kennisplatforms op het terrein van de vier OS-speerpunten en een vijfde platform inzake thema-overstijgende ontwikkelingsprocessen en innovatieve interventiestrategieën, in samenwerking met (netwerken van) wetenschappers uit ontwikkelingslanden. Het kabinet zal de Kamer nader informeren over de ambities op dit vlak in de komende Kennisbrief.

Bijlage 1: Samenvatting van doelen en acties voor de prioritaire IPG's

1. Een voorspelbaar, niet-discriminerend multilateraal handelstelsel
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • Een WTO-systeem dat duurzame ontwikkeling bevordert en rekening houdt met de onderhandelingscapaciteit van en de behoefte aan beleidsvrijheid voor arme ontwikkelingslanden. Waar nodig wordt voorzien in een verheldering van WTO-regels inzake regionale integratie en de verhouding tussen WTO en multilaterale milieuverdragen (MEA's). • Discussie over de impact van handelsregels over intellectuele eigendomsrechten op de toegang tot medicijnen, bescherming van en toegang tot genetische bronnen en de innovatie en overdracht van (klimaat- en landbouw)technologie aan arme ontwikkelingslanden. • Verbeterde deelname van arme ontwikkelingslanden in WTO-besluitvorming, onderhandelingen en geschillenbeslechting.
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Voortgezette inzet in EU op een ontwikkelingsvriendelijke en duurzame handelsagenda in WTO. • Voortzetting van effectieve <i>aid for trade</i> t.b.v. capaciteitsopbouw in arme ontwikkelingslanden. • Inbrengen van behoud van bestaande TRIPS-flexibiliteiten en de WTO Verklaring inzake <i>TRIPS and Public Health</i> in bilaterale EU-handelsverdragen.
2. Internationale financiële stabiliteit
<i>a. Stimuleren van stabiele vormen van financiering</i>
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • Internationale regelgeving en maatregelen t.g.v. adequate en stabiele kapitaaltoegang voor ontwikkelingslanden.
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van lange termijn directe investeringen (FDI) in ontwikkelingslanden. • Stimuleren van <i>local currency bond markets</i> t.b.v. stabiele kapitaaltoegang voor productieve investeringen. • Beplemen dat IFI's de specifieke situatie van ontwikkelingslanden meenemen in hun beleidsontwikkeling.
<i>b. Belastingen</i>
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogde belastingopbrengsten in ontwikkelingslanden door betere afstemming van belastingstelsels op omstandigheden en effectievere belastingheffing en -inning. • Tegengaan van internationale belastingontduiking en daarmee samenhangende kapitaalvlucht. • Wereldwijde toenadering van fiscale standaarden m.b.t. transfer pricing, belastingverdragen, informatie uitwisseling en rapportages door multinationals.
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van internationale normstelling over informatie uitwisseling via het <i>Global Forum on Transparency and Exchange of Information</i>. • Inzet in OESO Taskforce op een internationaal <i>panel of experts</i> inzake <i>transfer pricing</i> dat zich kan ontwikkelen tot een <i>dispute panel</i> in geval van geschillen over verrekenprijzen. • Positieve en constructieve grondhouding t.a.v. EU- en OESO-voorstellen t.b.v. grotere transparantie in financiële (<i>country-by-country</i>) rapportages. • Versterking fiscale kennis bij belastingdiensten in partnerlanden, i.s.m. partners. • Internationale conferentie over belang van effectieve belastingverdragen en <i>Tax Information Exchange Agreements</i> (TIEA's) voor ontwikkelingslanden. • Ruimte in belastingverdragen met arme ontwikkelingslanden voor bronheffingen en gerichte bepalingen om verdragsmisbruik tegen te gaan.

<i>c. Innovatieve financiering</i>
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van innovatieve mechanismen voor effectievere inzet en grotere hefboomwerking van ODA, i.s.m. nieuwe partners (m.n. uit private sector).
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Genereren van lokale valuta financiering in partnerlanden via het TCX Fonds. • Stimuleren lokale ziekenkostenverzekeringen voor lage inkomensgroepen via het <i>Health Insurance Fund</i>, ter ondersteuning van private verzekeraars. • Deelname in <i>International Finance Facility for Immunisation</i> ter financiering van vaccinatieprogramma's in ontwikkelingslanden.
<i>d. Inclusieve financiering</i>
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • Substantiële groei in toegang tot financiële diensten in rurale gebieden in ontwikkelingslanden, o.a. op basis van mobiele technologie. • Bevorderen van toegang van "unbanked and underbanked" tot financiële diensten binnen de activiteiten van de IFI's (IMF en Wereldbank) en standaarden in het regelgevende Basel comité.
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Via actief lidmaatschap van <i>Global Partnership for Financial Inclusion</i> mondiale spelers bijeen brengen met daarbinnen focus op <i>SME Finance</i>. • Het agrarisch micro-, klein- en middenbedrijf (SME) en kleine boeren betere toegang verschaffen tot financiële diensten. • Pleidooi binnen Wereldbankgroep (m.n. IFC) voor meer focus op "unbanked and underbanked".
3. Klimaat
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • Mainstreaming van klimaat en milieu in 4 OS-speerpunten in partnerlanden. • Steun aan ontwikkelingslanden bij ontwikkeling en toepassing van kennis inzake klimaatbeleid via het <i>Climate and Development Knowledge Network (CDKN)</i>. • Tegengaan van broeikasgasemissies a.g.v. tropische ontbossing door versterking van het institutionele raamwerk t.a.v. bossen via steun voor EU FLEGT- en REDD- initiatieven. • Mondiaal bestuur: voortgang in UNFCCC klimaatonderhandelingen met focus op de financiële architectuur, financiering van klimaatadaptatie en sterkere samenwerking met bedrijfsleven.
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve samenwerking tussen departementen, ambassades en externe partijen, en een actieve klimaatdiplomatie van de Klimaatgezant. • Inzet van € 300 miljoen over 2010-2012 in het <i>Copenhagen Fast Start Initiative</i> t.b.v. hernieuwbare energie en verduurzaming van biomassa-productie in ontwikkelingslanden. • Minimaliseren van klimaateffect van ozonlaag aantastende stoffen (HCFK's) door introductie van vervangende stoffen.
4. Voedselzekerheid
Doel
<ul style="list-style-type: none"> • EU: optimaliseren herzien GLB voor ontwikkelingslanden en aandacht voor mogelijke negatieve effecten van tariefescalatie op export en verwerking in hun voedsel- en grondstoffensectoren. • Regionaal: tegengaan van versnipperde markten door verhoogde inzet op regionale integratie. • Mondiaal: vergroten van markttransparantie door betere en toegankelijke markt- en prijsinformatie en tegengaan van mededingingsbeperkende praktijken. • Mondiaal: grotere kennisopbouw rond voedselzekerheid en verduurzaming in waardeketens.
Actie
<ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan internationale maatregelen ter vermindering van prijsvolatiliteit t.b.v. ontwik-

<p>kelingslanden door meer markttransparantie (G-20 Actieplan).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Versterking van regionale markten, op basis van regionale agro-ecosystemen, handelscorridors of koppeling van productie- en consumptie hubs. • Vermindering van mogelijke negatieve effecten van het GLB, tarieven, tariefescalatie, export-restricties en EPA's op voedselzekerheid in arme landen. • Versterking van ketenverantwoordelijkheid met het oog op voedselzekerheid op EU- en multilateraal niveau, i.s.m. het Nederlandse bedrijfsleven.
<p>5. Migratie en ontwikkeling</p>
<p>Doel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Versterking van de positieve impact van migratie op ontwikkeling. • Verbeterde samenwerking met belangrijke herkomstlanden ter bestrijding van illegale migratie en facilitatie van terugkeer, legale migratie en personenverkeer. • Inbedding van geïntegreerde benadering met migratie in het bredere buitenlands beleid van Nederland en herkomstlanden.
<p>Actie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afspraken met belangrijke terugkeerlanden m.b.t. migratie inclusief ontwikkelingscomponent. • Aandacht voor migratie in meerjarenplannen voor herkomstlanden en armoedebestrijding. • Versterken asielstelsels en zelfredzaamheid van vluchtelingen in regio's van herkomst. • Steun aan teruggekeerde migranten voor ontwikkelingsactiviteiten in herkomstlanden. • Binnen EU, IOM, GFMD en VN aandacht vragen voor de relatie tussen migratie en ontwikkeling en deze in positieve zin invullen.
<p>6. Vrede en veiligheid</p>
<p>Doel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mondiaal: internationale afspraken over doelen in fragiele en (post) conflictlanden. • VN: effectiever VN-leiderschap en capaciteit voor veiligheid en rechtsorde in het veld. • EU: meer samenhang tussen diverse EU-activiteiten op veiligheid en ontwikkeling.
<p>Actie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mondiaal: akkoord bereiken over doelen vredes- en staatsopbouw tussen donoren en fragiele en (post)conflictlanden tijdens HLF te Busan. • VN: bevorderen van beleidsdialoog en financiering ter versterking van het VN-leiderschap en diens capaciteit voor veiligheid & rechtsorde in het veld. • EU: bepleiten van politieke strategieën en <i>joint programming</i> in (post)conflictgebieden en uitvoering van een EU-actieplan voor conflict en fragiliteit.